

Fylkesmannens kommunebilde av Tolga kommune - 2020

Fylkesmannens kommunebilde bygger på tilgjengelig KOSTRA-statistikk, annen nasjonal statistikk, tilsyn, økonomiforvaltning og kommunedialog. Vi har med utgangspunkt i dette utarbeida ROS-analyser for ulike tjenester. Kommunebildet vi presenterer, er et sammendrag av hvordan Fylkesmannen oppfatter status og utfordringer på sentrale fagområder i kommunen. ROS-analyser gjelder kun fagområder der Fylkesmannen gjennomfører tilsyn eller er tillagt et ansvar i lov eller forskrift.

Vi har valgt å gruppere kommentarene i tre kategorier:

	Områder med god kompetanse, kapasitet og kvalitet
	Områder med forbedringspotensial innen kompetanse, kapasitet og kvalitet
	Områder som er sårbare innen kompetanse, kapasitet og kvalitet

SSBs befolkningsprognose anslår en endring fra 1 551 innbyggere i 2019 til 1 407 i 2040 etter hovedalternativet.

Antall personer i yrkesaktiv alder 20-66 år pr 80 åring endrer seg fra 9,4 i 2019 til 7,9 i 2025 og 4,0 i 2040. Nasjonale gjennomsnittstall er 14,5, 12,3 og 7,2.

1. Barn og unge

Skole

Elevene i Tolga har i gjennomsnitt 43,7 grunnskolepoeng over de siste 5 år (2014-2018), landsgjennomsnittet ligger på 41,4.

Barnevern

Kommunen har inngått i et barnevernsamarbeid med Tynset kommune som vertskommune, og dette har vært avgjørende for å sikre fagmiljø og kvalitet på barneverntjenestene.

2. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Kommunen har gjennomført egenkartlegging i [Brukerplan. Handlingsplan for forebygging av selvmord og selvskading](#) er kjent og implementert. Kommunen har rutiner og prosedyrer for tverrsektoriell samhandling om vold/overgrep. Kommunen rapporterer også at det er stor sammenheng og koordinering mellom tjenestenivåene innen rus og psykisk helse. Kommunen har rutiner for å identifisere vold- eller rusmiddelproblematikk hos de som mottar kommunale tjenester. De har oversikt over antall personer som henvender seg om vold i nære relasjoner, og over antall personer som er registrert som utsatt for seksuelle overgrep.

Helse og omsorg

Legetimer per uke per beboer i sykehjem er 0,58 timer mot 0,57 timer på landsbasis. Av innbyggere som er over 80 år bor 8,8 prosent på sykehjem, på landsbasis er det 12,4 prosent. Det fremstår derfor som at kommunen følger nasjonale anbefalinger om å styrke hjemmebaserte tjenester.

Andel årsverk med helseutdanning inkludert sykepleiere i omsorgstjenesten ligger på 81,6 prosent, som er over landsgjennomsnittet på 74,8 prosent.

Folkehelse

Kommunen har oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne, men denne må oppdateres og benyttes som del av grunnlaget for planarbeidet framover.

Sosiale tjenester

Kommunen har en lav andel unge i alderen 18-24 år som er sosialhjelpsmottakere (10 prosent, Innlandet 19,9 prosent), og en lav andel personer (15 prosent, Innlandet 36,8 prosent) som mottar sosialhjelp i mer enn 6 måneder. Kommunen har forholdsvis kort stønadslengde (1,7 mnd.) til de unge sosialhjelpsmottakerne, og kommunen har forventet antall deltagere i kvalifiseringsprogrammet, jf. Stl § 29. Kommunen har en interkommunal handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

1. Kommuneøkonomi

Kommunen har hatt gode driftsresultater over flere år. Positive netto driftsresultater over tid har bidratt til at kommunen i 2018 har god likviditet, og bra nivå på disposisjonsfondet. Kommunen har planlagt for negativt netto driftsresultat i 2019. Kommunen har lav gjeldsgrad, men en stor del av gjelden er renteeksponert og avdrag/renter legger beslag på en relativt stor andel av budsjettet. Kommunen vurderes totalt sett til å ha moderat økonomisk handlefrihet. Nedgang i befolkningen og større andel eldre krever omstilling for å opprettholde handlefrihet fremover.

2. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Kommunen og lokalt DPS avsluttet interkommunalt forprosjekt om å opprette FACT team. Kommunen utreder nå sammen med kommunene i Nord-Østerdal en annen samhandlingsmodell, interkommunal rus- og psykisk helsetjeneste. Fylkesmannen anbefaler at konklusjonene fra denne utredningen gjennomføres.

Sosiale tjenester

Kommunen har en høy andel sosialhjelpsmottakere, 3,8 prosent, og en høy andel barn, 16,1 prosent, Innlandet 12,1 prosent, som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Fylkesmannen anbefaler kommunen å inkludere innsats for utjevning av levekårsutfordringer i sitt planarbeid. Kommunen bør vurdere å benytte elektronisk søknadsskjema for økonomisk sosialhjelp, da det er ansett som et godt virkemiddel for å tilgjengeliggjøre tjenester.

Folkehelse

Kommunen har ikke etablert en frisklivssentral.

3. Klima

Kommunen har en klima- og energiplan fra 2010, og Fylkesmannen oppfordrer til revisjon i planperioden. Kommunen har ikke søkt midler til klimatiltak fra tilskuddsordningen Klimasats siden 2016. Det er positivt at kommunen rapporterer å ha gjennomført klima-/energiltak siste år som elbiler i hjemmetjeneste og vedtak om solenergi på et bygg. Fylkesmannen oppfordrer til forsterket innsats med utslippskutt

4. Samfunnssikkerhet

Tolga kan forbedre sin overordnede beredskapsplan, og dokumentere kommunens system for opplæring. Kommunen bør vurdere å revidere helseberedskapsplanverk jf. krav i lov og forskrift.

5. Landbruk

Av kommunens samlede verdiskaping utgjør landbruket og landbruksbasert industri 20 prosent. Kommunen synes å ha en god forvaltningspraksis som jordbruksmyndighet, til tross for lav bemanning i forhold til antall jordbruksforetak. Som skogbruksmyndighet har kommunen god kompetanse, men det kan være spørsmål om det er tilstrekkelig kapasitet. Det er bl.a. ikke loggført at det er utført risikobasert kontroll av skogtiltak i 2018 og 2019, kravet pr kommune pr år er minimum 5 prosent eller tre tiltak.

1. Samfunns- og arealplanlegging

Kommuneplanens samfunnsdel er fra 2015 og arealdelen er fra 2008. Kommunen bør vurdere målrettet revisjon av arealdelen. Kompetanse på fagområdet er vurdert å være god, men kapasiteten er svært begrenset.

2. Helse og velferd

Rus og psykisk helse

Det fremkommer av kommunens rapportering på IS 24/8 at de ikke har oversikt over i hvilken grad de ivaretar brukermedvirkning jf. Pasient – og brukerrettighetslovens § 3-1 Helse og omsorgstjenestelovens § 9-3. Kommunen har ikke søkt tilskuddsmidler til, eller ansatt psykolog i helse- og omsorgstjenestene (lovkrav fra 2020).

Folkehelse

Kommunen gjennomfører ikke systematiske tilsyn med miljørettet helsevern i barnehager og skoler.

Sosiale tjenester

Kommunen har lav anvendelse av lovpålagt vilkår om aktivitet jf. Stl § 20a. De bør rette en innsats for å tilby tilpasset aktivitet til personer i målgruppen.

3. Samfunnssikkerhet

Tolga mangler langsiktige mål og strategier for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap med utgangspunkt i helhetlig ROS-analyse.